

ઇન્દ્રિયપરાજયશતકં

સુચ્ચિય સૂરો સો ચેવ, પંડિઓ તં પસંસિમો નિચ્ચં ।	
ઇંદ્રિયયોરેહિં સયા, ન લુંટિઅં જસ્સ ચરણ-ધણં	॥૧॥
ઇંદ્રિય-ચવલ-તુરંગો, દુગ્ગઇ-મગ્ગાણુધાવિ રે નિચ્ચં ।	
ભાવિઅભવસ્સરૂવો, રંભઇ જિણવયણ-રસ્સીહિં	॥૨॥
ઇંદ્રિયધુત્તાણ મહો, તિલતુસમિત્તંપિ દેસુ મા પસરં ।	
જઇ દિત્તો તો નીઓ, જત્થ ખણો વરસ-કોડિ-સમો	॥૩॥
અજિઇંદ્રિએહિં ચરણં, કટ્ઠંવ ઘુણેહિ કીરઇ અસારં ।	
તો ધમ્મત્થીહિં દઢં, જઇયવ્વં ઇંદ્રિયજયંમિ	॥૪॥
જહ કાગિણીઇ હેઉં, કોડી રયણાણ હારએ કોઇ ।	
તહ તુચ્છ વિસયગિદ્ધા, જીવા હારંતિ સિદ્ધિસુહં	॥૫॥
તિલમિત્તં વિસયસુહં, દુહં ચ ગિરિરાયસિંગતુંગયરં ।	
ભવકોડિહિં ન નિટ્ઠઇ, જં જાણસુ તં કરિજ્જાસુ	॥૬॥
ભુંજંતા મહુરા વિવાગવિરસા, કિંપાગતુલ્લા ઇમે ।	
કચ્છૂ કંડુઅણંવ દુકખજણયા દાવિંતિ બુદ્ધિં સુહે	॥
મજ્જાનહે મયતિન્દિઅવ્વ સયયં મિચ્છાભિસંધિપ્પયા ।	
ભુત્તા દિત્તિ કુજમ્મજોણિગહણં ભોગા મહાવેરિણો	॥૭॥
સક્કા અગ્ગી નિવારેઉં, વારિણો જલઓ વિ હુ ।	
સવ્વોદહિજલેણાવિ, કામગ્ગી દુન્નિવારઓ	॥૮॥
વિસમિવ મુહંમિ મહુરા, પરિણામનિકામદારુણાવિસયા ।	
કાલમણંતં ભુત્તા, અજ્જવિ મુત્તું ન કિં જુત્તા	॥૯॥
વિસયરસાસવમત્તો, જુત્તાજુત્તં ન યાણઈ જીવો ।	
ઝૂરઇ કલુણં પચ્છા, પત્તો નરયં મહાઘોરં	॥૧૦॥
જહ નિંબદુમુપ્પન્નો, કીડો કડુઅંપિ મન્નએ મહુરં ।	
તહ સિદ્ધિસુહ-પરુકખા, સંસારદુહં સુહં બિંતિ	॥૧૧॥
અથિરાણ ચંચલાણાય, ખણમિત્તસુહંકરાણ પાવાણં ।	
દુગ્ગઇ-નિબંધણાણં, વિરમસુ એઆણ ભોગાણં	॥૧૨॥
પત્તા ય કામભોગા, સુરેસુ અસુરેસુ તહય મણુએસું ।	
ન ય તુજ્જ જીવ! તિત્તી, જલણસ્સવ કટ્ઠનિયરેણ	॥૧૩॥
જહાય કિંપાગફલા મણોરમા,	
રસેણ વન્નેણ ય ભુંજમાણા ।	
તે ખુડ્ડએ જીવિય પચ્ચમાણા,	
એસોવમા કામગુણા વિવાગે	॥૧૪॥
સવ્વં વિલવિયં ગીયં, સવ્વં નટ્ટં વિહંબણા ।	
સવ્વે આભરણા ભારા, સવ્વે કામા દુહાવહા	॥૧૫॥
દેવિંદ્રચક્કવટ્ટિત્તણાઇ, રજ્જાઇ ઉત્તમા ભોગા ।	
પત્તા અણંતખુત્તો, ન ય હં તત્તિં ગઓ તેહિં	॥૧૬॥
સંસારચક્કવાલે, સવ્વેવિ અ પુગ્ગલા મએ બહુસો ।	
આહરિયાય પરીણામિઆય ન ય તેસુ તત્તોહં	॥૧૭॥
ઉવલેવો હોઇ ભોગેસુ, અભોગી નો વિલિપ્પઈ ।	
ભોગી ભમઇ સંસારે, અભોગી વિપ્પમુચ્ચઇ	॥૧૮॥
અલ્લો સુક્કો ય દો છડ્ડા, ગોલયા મટ્ટિયામયા ।	
દોવિ આવડિઆ કૂડે, જો અલ્લો સો તત્થ લગ્ગઇ	॥૧૯॥

જ્ઞાનાય ભવતુ

એવં લગ્ગંતિ દુમ્મોહા, જે નરા કામલાલસા ।	
વિરત્તાઓ ન લગ્ગંતિ, જહા સુક્કે અ ગોલએ	॥૨૦॥
તણકટ્ટેહિવ અગ્ગી, લવણસમુદ્ધો નઇસહસ્સેહિં ।	
ન ઇમો જીવો સક્કો, તિપ્પેઉ કામભોગેહિં	॥૨૧॥
ભુત્તૂણવિ ભોગસુહં, સુરનરખયરેસુ પુણ પમાએણં ।	
પિજજઇ નરએસુ ભેરવ, કલકલતઉતંબપાણાઇ	॥૨૨॥
કો લોભેણ ન નિહઓ, કસ્સ ન રમણીહિં ભોલિઅં હિઅયં ।	
કો મચ્ચુણા ન ગહિઓ, કો ગિદ્ધો નેવ વિસએહિં	॥૨૩॥
પણમિત્તસુક્ખા બહુકાલદુક્ખા,	
પગામદુક્ખા અનિકામસુક્ખા ।	
સંસારમોક્ખસ્સ વિપક્ખભૂઆ,	
પાણી અણત્થાણ ઉ કામભોગા	॥૨૪॥
સવ્વગહાણં પભવો, મહાગહો સવ્વદોસપાયટ્ટી ।	
કામગ્ગહો દુરપ્પા, જેણાભિભૂઅં જગં સવ્વં	॥૨૫॥
જહ કચ્છુલ્લો કચ્છું, કંદુઅમાણો દુહં મુણઇ સુક્ખં ।	
મોહાઉરા મણુસ્સા, તહ કામદુહં સુહં ષિંતિ	॥૨૬॥
સલ્લં કામા વિસં કામા, કામા આસીવિસોવમા ।	
કામે ય પત્થેમાણા, અકામા જેતિ દુગ્ગઇ	॥૨૭॥
વિસયે અવઇક્ખંતા, પડંતિ સંસારસાયરે ઘોરે ।	
વિસયેસુ નિરાવિક્ખા, તરંતિ સંસારકંતારે	॥૨૮॥
અલિઆ અવઇક્ખંતા, નિરાવઇક્ખા ગયા અવિગ્ઘેણં ।	
તમ્હા પવયણસારે, નિરાવઇક્ખેણ હોયવ્વં	॥૨૯॥
વિસયાવિક્ખો નિવડઇ, નિરવિક્ખો તરઇ દુત્તરભવોઘં ।	
દેવી-દીવ-સમાગય-ભાઉઅજુઅલેણ દિટ્ઠંતો	॥૩૦॥
જં અઇતિક્ખં દુક્ખં, જં ય સુહં ઉત્તમં તિલોયંમિ ।	
તં જાણસુ વિસયાણં, વુરિદ્ધિક્ખયહેઉઅં સવ્વં	॥૩૧॥
ઇંદ્રિય-વિસય-પસત્તા, પડંતિ સંસાર-સાયરે જીવા ।	
પક્ખિવ્વ ષિન્નપંખા, સુસીલગુણપેહુણવિહૂણા	॥૩૨॥
ન લહઇ જહા લિહંતો, મુહલ્લિઅં અટ્ટિઅં જહા સુણઓ ।	
સોસઇ તાલુઅરસિઅં, વિલિહંતો મન્નએ સુક્ખં	॥૩૩॥
મહિલાણ કાયસેવી, ન લહઇ કિંચિવિ સુહં તહા પુરિસં ।	
સો મન્નએ વરાઓ, સય-કાયપરિસ્સમં સુક્ખં	॥૩૪॥
સુટ્ટુવિ મગ્ગિજજંતો, કત્થ વિ કયલીઇ નત્થિ જહ સારો ।	
ઇંદ્રિયવિસએસુ તહા, નત્થિ સુહં સુટ્ટુવિ ગવિટ્ઠં	॥૩૫॥
સિંગારતરંગાએ, વિલાસવેલાઇ જુવ્વણજલાએ ।	
કે કે જયંમિ પુરિસા, નારીનઇએ ન બુહંતિ	॥૩૬॥
સોઅસરી દુરિઅદરી, કવડકુડી મહિલિઆ કિલેસકરી ।	
વઇર-વિરોયણ-અરણી, દુહખાણી સુક્ખપડિવક્ખા	॥૩૭॥
અમુણિઅ-મણપરિકમ્મો, સમ્મં કો નામ નાસિઉ તરઇ ।	
વમ્મહ-સર-પસરોહો, દિટ્ટિચ્છોહે મયચ્છીણં	॥૩૮॥
પરિહરસુ તઓ તાસિં, દિટ્ટિં દિટ્ટીવિસસ્સવ અહિસ્સ ।	
જં રમણિ-નયણબાણા, ચરિત્તપાણે વિણાસંતિ	॥૩૯॥
સિદ્ધંત-જલહિ-પારં-ગઓવિ વિજિઇંદ્રિઓવિ સૂરોવિ ।	

દઢચિત્તોવિ છલિજજઈ, જુવઈ પિસાઈહિં ખુહાહિં	॥૪૦॥
મણયનવણીયવિલઓ, જહ જાયઈ-જલણસંનિહાણંમિ ।	
તહ રમણિ-સંનિહાણો, વિદવઈ મણો મુણીણંપિ	॥૪૧॥
નીઅંગમાહિં સુપયોહરાહિં, ઉષ્પિત્યમંથરગઈહિં ।	
મહિલાહિં નિમગ્ગાહિવ, ગિરિવર-ગુરુઆવિ ભિજજંતિ	॥૪૨॥
વિસયજલં મોહકલં, વિલાસ-વિવ્વોઅ-અજલયરાઈમં ।	
મય-મયરં ઉત્તિન્ના, તારુણમહણણવં ધીરા	॥૪૩॥
જઈવિ પરિચત્તસંગો, તવ-તણુઅંગો તહાવિ પરિવડઈ ।	
મહિલા-સંસગ્ગીએ, કોસા ભવણુસિયમુણિવ્વ	॥૪૪॥
સવ્વગ્ગંથ-વિમુક્કો, સીઈભૂઓ પસંતચિત્તો અ ।	
જં પાવઈ મુત્તિસુહં, ન ચક્કવટ્ટીવિ તં લહઈ	॥૪૫॥
ખેલંમિ પરિઅમપ્પં, જહ ન તરઈ મચ્છિઆવિ મોએઉં ।	
તહ વિસય-ખેલ-પડિઅં, ન તરઈ અપ્પંપિ કામંધો	॥૪૬॥
જં લહઈ વીયરાઓ, સુક્ખં તં મુણાઈ સુચ્ચિય ન અન્નો ।	
ન હિ ગત્તાસૂઅરઓ, જાણાઈ સુરલોઈઅં સુક્ખં	॥૪૭॥
જં અજ્જવિ જીવાણં, વિસએસુ દુહાવહેસુ પડિઅંધો ।	
તં નજ્જઈ ગુરુઆણ વિ, અલંઘણિજ્જો મહામોહો	॥૪૮॥
જે કામંધા જીવા, રમંતિ વિસએસુ તે વિગયસંકા ।	
જે પુણ જિણવયણરયા, તે ભીરૂ તેસુ વિરમંતિ	॥૪૯॥
અસુઈ-મુત્તમલ-પવાહ-રુવયં,	
વંત-પિત્ત-વસ-મજ્જ-ફોફસં ।	
મેય-મંસ-બહુ-હડ-કરંડયં,	
ચમ્મ-મિત્ત-પચ્છાઈય જુવઈ-અંગય	॥૫૦॥
મંસં ઇમં મુત્ત-પુરીસ-મીસં,	
સિંઘાણ-ખેલાઈય-નિજ્જરંતં ।	
એઅં અણિચ્ચં કિમિઆણ વાસં,	
પાસં નરાણં મઈબાહિરાણં	॥૫૧॥
પાસેણ પંજરેણાય, બજ્જંતિ ચઉપયાય પકૂખીઈ ।	
ઈય જુવઈ-પંજરેણાય, બદ્ધા પુરિસા કિલિસ્સંતિ	॥૫૨॥
અહો મોહો મહામલ્લો, જેણં અમ્હારિસા વિ હુ ।	
જાણંતાવિ અણિચ્ચત્તં, વિરમંતિ ન ખણંપિ હુ	॥૫૩॥
જુવઈહિં સહ કુણંતો, સંસગ્ગિં કુણાઈ સયલદુક્ખોહિં ।	
ન હિ મુસગાણં સંગો, હોઈ સુહો સહ બિલાડેહિં	॥૫૪॥
હરિ-હર-ચઉરાણાણ-ચંદ-સૂર-ખંદાઈણો વિ જે દેવા ।	
નારીણા કિંકરત્તં, કુણંતિ ધિદ્ધી વિસય-તન્હા	॥૫૫॥
સિયં ય ઉન્હં ય સહંતિ મૂઢા,	
ઈત્થીસુ સત્તા અવિવેઅવંતા ।	
ઈલાઈપુત્તં વ ચયંતિ જાઈ,	
જિઅં ય નાસંતિ અ રાવણુવ્વ	॥૫૬॥
વુત્તૂણવિ જીવાણં, સુદુક્કરાયંતિ પાવ-ચરિયાઈ ।	
ભયવં જા સા સા સા, પચ્ચાએસો હુ ઇણામા તે	॥૫૭॥
જલલવ-તરલં જીઅં, અથિરા લચ્છી વિ ભંગુરો દેહો ।	
તુચ્છા ય કામભોગા, નિબંધણં દુક્ખ-લક્ખાણં	॥૫૮॥

નાગો જહા પંકજલાવસન્નો, દટ્ઠું થલં નાભિસમેઠ તીરં । એવં જિયા કામગુણેસુ ગિદ્ધા, સુધમ્મમગ્ગે ન રયા હવંતિ	૧૫૮॥
જહ વિટ્ઠપુંજ-પુત્તો, કિમી સુહં મન્નએ સયાકાલં । તહ વિસયાસુઠ-રત્તો, જીવો વિ મુણઠ સુહં મૂઢો	૧૬૦॥
મયરહરોવ જલેહિં, તહવિહુ દુપ્પૂરઓ ઇમે આયા । વિસયામિસંમિ ગિદ્ધો, ભવે ભવે વચ્ચઠ ન તત્તિ	૧૬૧॥
વિસય-વિસદ્ધા જીવા, ઉભ્ભડરૂવાઠએસુ વિવિહેસુ । ભવસય-સહસ્સ-દુલહં, ન મુણંતિ ગયંપિ નિઅજમ્મં	૧૬૨॥
ચિદ્દંતિ વિસય-વિવસા, મુત્તૂણ લજજંપિ કેવિ ગયસંકા । ન ગણંતિ કેવિ મરણં, વિસયંકુસસલ્લિયા જીવા	૧૬૩॥
વિસય-વિસેણં જીવા, જિણઠમ્મં હારિગિણ હા નરયં । વચ્ચંતિ જહા ચિત્તય,-નિવારિઓ બંભદત્ત-નિવો	૧૬૪॥
ધિદ્ધી તાણ નરાણં, જે જિણ-વયણામયંપિ મુત્તૂણં । ચઉગઠ-વિડંબણકરં, પિયંતિ વિસયાસવં ઘોરં	૧૬૫॥
મરણેવિ દીણવયણં, માણધરા જે નરા ન જંપંતિ । તે વિહુ કુણંતિ લલ્લિં, બાલાણં નેહ-ગહગહિલા	૧૬૬॥
સક્કોવિ નેવ ખંડઠ, માહપ્પ-મડુફુરં જએ જેસિં । તે વિ નરા નારીહિં, કરાવિઆ નિઅય-દાસતં	૧૬૭॥
જઉ-નંદણો મહપ્પા, જિણભાયા વયધરો ચરમદેહો । રહનેમી રાયમઈ, રાયમઈકાસિ હી વિસયા	૧૬૮॥
મયણ-પવણેણ જઈ તા-રિસાવિ સુયસેલનિચ્ચલા ચલિયા । તા પક્કપત્ત-સત્તાણ, ઇયર-સત્તાણ કા વત્તા	૧૬૯॥
જિપ્પંતિ સુહેણં ચિય, હરિ-કરિ-સપ્પાઠણો મહાકૂરા । ઇક્કુચ્ચિય દુજ્જેઓ, કામો કય-સિવસુહ-વિરામો	૧૭૦॥
વિસમા વિસય-પિવાસા, અણાઠભવ-ભાવણાઠ જીવાણં । અઠદુજ્જેયાણિ ય ઇંદિયાણિ તહ ચંચલં ચિત્તં	૧૭૧॥
કલમલ અરઈ અસુકખં, વાહીદાહાઠ વિવિહદુક્ખાઠં । મરણં પિ હુ વિરહાઠસુ, સંપજજઈ કામ-તવિઆણં	૧૭૨॥
પંચિદ્ધિય-વિસય-પસંગરેસિ, મણ-વયણ-કાય નવિ સંવરેસિ ।	
તં વાહિસિ કત્તિય-ગલપએસિ, જં અટ્ઠ-કમ્મ નવિ નિજ્જરેસિ	૧૭૩॥
કિં તુમંઘોડસિ કિંવાસિ ધત્તૂરિઓ, અહવ કિં સન્નિવાએણ આગિરિઓ ।	
અમયસમ ધમ્મ જં વિસવ અવમન્નસે, વિસયવિસ-વિસમ અમિયં વ બહુ મન્નસે	૧૭૪॥
તુજ્જઠ તહ નાણ-વિન્નાણ-ગુણ-ડંબરો; જલણ જાલાસુ નિવડંતુ જિય નિબ્ભરો;	
પયઠવામેસુ કામેસુ જં રજ્જસે, જેહિ પુણ પુણાવિ નરયાનલે પચ્ચસે	૧૭૫॥
દહઈ ગોસીસ સિરિખંડ ઇારક્કએ,	

છગલ ગહણદ્વમેરાવણં વિક્કએ ।	
કપ્પતરુ તોડિ એરંડ સો વાવએ,	
જૂ જિ વસએહિં મણુઅત્તણં હારએ	॥૭૬॥
અધુવં જીવિઅં નચ્ચા, સિદ્ધિમગ્ગં વિઆણિઆ ।	
વિણિઅટ્ટિજ્જ ભોગેસુ, આઉં પરિમિઅમપ્પણો	॥૭૭॥
સિવમગ્ગ-સંઠિઆણવિ, જહ દુજ્જેઆ જિઆણ પણવિસયા ।	
તહ અન્નં કિંપિ જએ, દુજ્જેઅં નત્થિ સયલે વિ	॥૭૮॥
સવિડં ઉબ્ભડરૂવા, દિટ્ઠા મોહેઇ જા મણં ઇત્થી ।	
આયહિયં ચિંતંતા, દૂરચરેણં પરિહરંતિ	॥૭૯॥
સચ્ચં સુઅંપિ સીલં, વિન્નાણં તહ તવંપિ વેરગ્ગં ।	
વચ્ચઇ ખણેણ સવ્વં, વિસય-વિસેણ જઈણંપિ	॥૮૦॥
રે જીવ જાઇ વિગપ્પિય, -નિમેસ-સુહ-લાલસો કહં મૂઠ ।	
સાસયસુહ-મસમતમં, હારિસિ સસિ-સોઅરં ચ જસં	॥૮૧॥
પજ્જલિઓ વિસયગ્ગી, ચરિત્ત-સારં ડહિજ્જ કસિણંપિ ।	
સમ્મતંપિ વિરાહિઅ, અણંત-સંસારિઅં કુજ્જા	॥૮૨॥
ભીસણ-ભવ-કંતારે, વિસમા જીવાણ વિસયતિન્હાઓ ।	
જીએ નડિયા ચઉદ્દસ, -પુવ્વીવિ રુલંતિ હુ નિગોએ	॥૮૩॥
હા વિસમા હા વિસમા, વિસયા જીવાણ જેહિં પડિબદ્ધા ।	
હિંડંતિ ભવ-સમુદે, અણંત-દુકખાઇં પાવંતા	॥૮૪॥
જા ઇંદજાલ-ચવલા, વિસયા જીવાણ વિજ્જુતેઅસમા ।	
ખણ-દિટ્ઠા ખણ-નટ્ઠા, તા તેસિં કા હુ પડિબંધો	॥૮૫॥
સત્તૂ વિસં પિસાઓ, વેઆલા હુઅવહો વ પજ્જલિઓ ।	
તં ન કુણઇ જં કુવિઆ, કુણંતિ રાગાઇણો દેહે	॥૮૬॥
જો રાગાઇણ વસે, વસંમિ સો સયલ-દુકખ-લકખાણં ।	
જસ્સ વસે રાગાઇ, તસ્સ વસે સયલ-સુકખાઇં	॥૮૭॥
કેવલ-દુહ-નિમ્મવિએ, પડિઓ સંસારસાયરે જીવો ।	
જં અણુહવઇ કિલેસં, તં આસવ-હેઉઅં સવ્વં	॥૮૮॥
હી સંસારે વિહિણા, મહિલા-રૂવેણ મંડિઅં જાલં ।	
બજ્જંતિ જત્થ મૂઠા, મણુઆ તિરિયા સુરા અસુરા	॥૮૯॥
વિસમા વિસય-ભુયંગા, જેહિં ડસિયા જિઆ ભવવણંમિ ।	
કીસંતિ દુહગ્ગીહિં, ચુલસીઇ-જોણિ-લકખેસુ	॥૯૦॥
સંસાર-ચાર-ગિમ્હે, વિસય-કુવાએણ લુકિયા જીવા ।	
હિયમહિઅં અમુણંતા, ણુહવંતિ અણંત-દુકખાઇં	॥૯૧॥
હા હા દુરંત-દુઠ્ઠા, વિસય-તુરંગા કુસિક્ખિઆ લોએ ।	
ભીસણ-ભવાડવીએ, પાડંતિ જિઆણ મુદ્દુધાણ	॥૯૨॥
વિસય-પિવાસા-તત્તા, રત્તા નારીસુ પંકિલસરંમિ ।	
દુહિયા દીણા ખીણા, રુલંતિ જીવા ભવવણંમિ	॥૯૩॥
ગુણકારિઆઇં ધણિયં, ધિઇ-રજ્જુ-નિયંતિઆઇં તુહ જીવ ।	
નિયઆઇં ઇંદિયાઇં, વલ્લિ-નિઅત્તા તુરંગુવ્વ	॥૯૪॥
મણ-વયણ-કાયજોગા, સુનિયત્તા વિ ગુણકરા હુંતિ ।	
અનિયત્તા પુણ ભંજંતિ, મત્ત-કરિણુવ્વ સીલવણં	॥૯૫॥
જહ જહ દોષા વિરમઇ, જહ જહ વિસએહિં હોઇ વેરગ્ગં ।	
તહ તહ વિન્નાયવ્વં, આસન્નં સેઅ-પરમપયં	॥૯૬॥

દુક્કર-મેએહિં કયં, જેહિં સમત્યેહિં જુવ્વણત્યેહિં ।
ભગ્ગં ઇંદિઅ-સિન્નં, ઘિઇ-પાયારં વિલગ્ગેહિં
તે ધન્ના તાણ નમો, દાસો હં તાણ સંજમધરાણં ।
અદ્ધચ્છી-પિચ્છરિઓ, જાણ ન હિઅએ ખડુક્કંતિ
કિં બહુણા જઇ વંછસિ, જીવ તુમં સાસયં સુહં અરુઅં ।
તા પિઅસુ વિસય-વિમુહો, સંવેગ-રસાયણં નિચ્ચં

॥૯૭॥

॥૯૮॥

॥૯૯॥

jainuniversity.org

सर्व ज्ञानाय भवतु